

Imperatief van de vreugde

Deze preek is gehouden op zondag gaudete. Gelezen is Filippenzen 4:4-7. Gezongen is onder andere gezang 125 en 428 uit het Liedboek voor de Kerken.

Gemeente van Christus,

Vorige week zondag hebben we het verhaal van de intocht van Jezus in Jeruzalem gelezen als een Adventsverhaal. Na afloop van de dienst hoorde ik dat de Advent Ladies erover geapt hebben. Er werd een foto gedeeld van de Westzijde van ons kerkgebouw. Terecht want in het metselwerk is daar een reliëf te zien van juist dit verhaal van de Heer die intocht doet. Ik baalde natuurlijk als een stekker dat ik deze gouden kans had laten liggen. Bij dezen kom ik erop terug want ik denk dat dit reliëf ook goed past bij de verkondiging van deze morgen.

Wat zien we op het reliëf? We zien twee groepen van vier mannen en vrouwen. Ze houden takken omhoog waarvan ik vermoed dat het palmtakken zullen zijn. De twee groepen staan min of meer tegenover elkaar, maar je zou ook kunnen zeggen dat ze zich allebei richten op de lege ruimte in het midden. Ze richten zich op iemand die nog moet komen. Maar ze staan al klaar om hem welkom te heten. Of misschien is hij er al wel zonder dat wij hem zien.

Er is in de gemeente een onzichtbaar midden waar wij allemaal op gericht zijn. Er is een geheim dat wij iedere zondag verwachten. Er vindt iedere zondag een onzichtbare intocht plaats. Iedere zondag zingen wij voor hem die wij niet kunnen zien maar toch liefhebben. Iedere zondag gaan de takken van de bomen om hem te eren die onze vreugde is. Wij zijn een gemeente die de komst van de Heer verwacht en daarom heten wij Adventkerk. Dat was de boodschap van de preek van vorige week en het reliëf aan de noordzijde van onze kerk sluit er naadloos op aan. Dit is de kern van ons gemeente zijn.

Problematisering

Paulus spreekt over dezelfde kern. Hij vertelt ons geen verhaal. Maar zijn boodschap is exact dezelfde. Verheugt u in de Heer altijd, nog eens zal ik zeggen: verheugt u! De handen mogen in de lucht, de voetjes mogen van de vloer, de takken mogen van de bomen. Ik dik het nu wat aan om te laten merken dat hier ook ongemak zit. Verheugt u in de Heer altijd! Het is een woord wat ons ook kan ergeren. Het lijkt op de adviezen die je vindt in zelfhulpboeken. Het doet denken aan de goeroe's die zweren bij de kracht van positief denken. Keep smiling. Het beeld van de tandpasta glimlach doemt op. We worden ermee dood gegoid in reclames. De opgeklopte vrolijkheid en het eeuwige optimisme. Doodmoe wordt je ervan want hoe realistisch is dat? Eenzaam wordt je er ook van. Want de suggestie is dat het bij anderen altijd feest is. Verheugt u in de Heer altijd. Het lijkt niet alleen te botsen op de realiteit van ons gemoedsleven.

Het lijkt ook te vloeken met wereld waar wij in leven. Kees van der Staaij deed een paar weken terug een oproep aan het kabinet tot verootmoediging en gebed. Vroeger werd er in tijden door de overheid van crisis een biddag uitgeroepen vanwege de nood van de tijden. Zo daar vandaag ook geen aanleiding toe zijn. Daar is inderdaad wel iets voor te zeggen. Wij voelen allemaal wel iets aan van de nood van onze tijd. De onrust in de maatschappij. De coronacrisis die voortduurt. De zorg om de toekomst van de aarde. Er is ongemak over de kloof tussen rijk en arm in de wereld. De vluchtelingen die stuk lopen op de grenzen van Europa. We hebben sterk het gevoel dat er van alles aan ons leven niet klopt en niet deugt. In zo'n tijd oproepen tot vreugde lijkt misplaatst. We zouden beter een boete en bededag uit kunnen schrijven.

Het geheim

En toch is daar wel iets meer over te zeggen. Om te beginnen is het belangrijk te bedenken wie dit zegt. Paulus is aan het woord. Hij schrijft zijn brief in een gevangenis. Op een andere plek in deze brief vertelt hij daarover. Zijn vrijheid is hem ontnomen omdat hij geloof in Christus. De oproep tot vreugde komt dus niet tot ons vanuit een comfortabele leunstoel. Paulus is sowieso iemand die het niet mee heeft gezeten in het leven. Hij heeft drie keer een schipbreuk meegemaakt op de Middellandse Zee. Hij weet van slaapgebrek, van honger en van doodsgevaar. De beste stuurman staan aan wal, zegt het spreekwoord, maar dat spreekwoord gaat in dit geval niet op. Deze hulpverlener is een lotgenoot. Dat maakt dat ik toch anders naar zijn oproep luister. Mijn ergernis slaat om in nieuwsgierigheid. Je spreekt van vreugde ondanks alles wat je hebt meegemaakt. Hoe kom je daarbij? Kan je me misschien iets meer vertellen over deze vreugde? Jij hebt veel meegemaakt, denk je echt dat het mogelijk is om je altijd onder alle omstandigheden te verheugen? Wat is het geheim van jouw vreugde?

Ik zal proberen u een antwoord te geven op die vraag. Het geheim van de vreugde van Paulus is de Heer. Verheug u in de Heer, zegt Paulus. In de Heer, dat is niet bijkomstig. Paulus roept niet op tot een goed humeur in het algemeen. Zijn oproep is niet keep smiling and carry on. De vreugde waar Paulus over spreekt heeft een reden, ze heeft een grond, er is een aanleiding, er is een oorzaak tot vreugde. Paulus zegt het één vers verder zo: de Heer is nabij. Wij horen dat vanmorgen op de derde zondag van Advent. Kerst komt dichterbij. God daalt uit de hemel neer. Hij wordt geboren uit een vrouw. Hij wordt mens onder de mensen. De Heer is nabij. Hij kruipt in onze huid. Hij neemt ons vlees en bloed aan. En wat voor Paulus geldt dat geldt nog veel meer voor de Heer. Hij is de moeiten en het verdriet niet uit de weg gegaan.

Vreugde kan niet dit wezen dat we het verdriet mijden. Blijdschap kan niet dit zijn dat zonde en dood worden genegeerd. Onze Heer heeft het alles doorleefd en gedragen. Hij is met ons in vreugde en verdriet, in ziekte en gezondheid, in zonde en schuld. Als een dierbare vriend is hij met ons. En aan de aanwezigheid van deze vriend halen wij ons hart op. Paulus kan het ook zo zeggen. We sterven zegt

hij maar toch leven we. We worden gestraft maar niet ter dood veroordeeld. We hebben verdriet maar toch zijn we altijd verheugd. We zijn arm maar toch maken we velenrijk. We bezitten niets maar toch hebben we alles want de Heer is nabij (2 Korintiërs 6).

Doorleving

Vraag is natuurlijk of wij dat ook beseffen. Dringt het tot mij door dat de Heer zo nabij is? Weet jij hoe dicht hij jou op de huid zit? Zijn we ons bewust van dat midden waar de mensen met palmtakken in de handen zich op richten? De Heer is nabij. Hij is ons meer nabij dan wij ooit zullen beseffen. Iets ervan is te proeven in Psalm 139. Heer die mij ziet zoals ik ben, beter dan ik mijzelf ooit ken. De Heer kent ons beter dan wij onszelf kennen. Hij kent ons leven woord voor woord. Hij kent het omdat hij ons zo nabij is. Hij is ons meer nabij dan wij onszelf nabij zijn. Augustinus zegt ergens: *U bent dieper in mij dan mijn diepste innerlijk en verhevener dan mijn hoogste hoogte*. Intiemer dan wij ooit kunnen zijn met elkaar is hij ons nabij onder alle omstandigheden. En omdat hij ons onder alle omstandigheden nabij is, daarom zegt Paulus: verheugt u in de Heer altijd. Daarmee worden de omstandigheden niet ontkent. Er is alle ruimte om ook stem te geven aan moeite en verdriet maar er wordt wel iets aan de omstandigheden toegevoegd. Wij hebben verdriet maar toch zijn wij altijd verheugd.

De liturgie is ons gegeven om ons daarvan te doordringen. De oproep is niet voor niets in het meervoud geformuleerd. Verheug jullie in de Heer. Je verheugen dat doe je samen. Je verheugt je over elkaar in de gemeente en samen verheugen wij ons over de Heer. Verheug jullie in de Heer, altijd. Die vreugde is meer een daad dan een gevoel. Of misschien moet je die vreugde wel doen om het te voelen. De oproep van Paulus is in feite niet anders dan de oproep die zo vaak in de Psalmen klinkt. *Kom, laten we jubelen voor de Heer, laten we juichen voor onze rots, onze redding. Laten we hem naderen met een loflied, hem toejuichen gezang. Verheug je in de Heer!* De liturgie wil ons steeds weer terugvoeren naar die vreugde. In het dagelijks leven raakt ons zicht op de Heer steeds weer vertroebelt. Aan een peiling van de diepzee van zijn liefde komen we vaak niet toe. Meestal komen we niet verder dan wat pootje baden aan de randen van de eeuwigheid.

De liturgie wil ons steeds weer terugvoeren naar de vreugde om de Heer. We raken aan het geheim als we lezen uit de Schriften. We steken af naar de diepte als we bidden. We zingen Psalmen om de vreugde in ons wakker te roepen. De Heer is nabij als het woord wordt verkondigt. En als wij brood en wijn ontvangen dan komt hijzelf tot ons. Ik geef gelijk toe, we gaan daar meestal niet van uit onze plaat. Het is als met het reliëf aan de noordzijde van onze kerk. De vreugde heeft meestal een gestolde vorm. Ze wordt gestileerd door notenschrift en poëzie. De vreugde spat daar misschien niet vanaf. Ze is erin aanwezig als een grondtoon. De vreugde lijkt misschien wel een beetje op de vrede waar Paulus het ook over heeft. Als het besef indaalt dat de Heer nabij is ontvangt je bestaan een nieuwe zin. Als zijn liefde je wordt verkondigd ontstaat er misschien ook ruimte om ja te

gaan zeggen jezelf. Om ja te zeggen tegen de wereld, hoezeer ze ook verlost moet worden. Ze zal verlost worden en daarom ze ik ja. Vreugde heeft alles te maken met ja zeggen. Een heel diep ja. We zeggen ja omdat God in Jezus ja heeft gezegd. God zegt ook nee. Hij zegt nee tegen het kwaad. Hij zegt nee tegen de zonde. Hij zegt nee tegen de dood. Maar hij zegt ook ja tegen u en mij en al zijn schepselen.

Tenslotte

Verheug u in de Heer, altijd. Ik hoorde deze week toevallig een gesprek met Kristien Hemmerechts. Zij is een bekend schrijfster uit België. Sinds een jaar gaat ze naar een rooms katholieke Sant Egidio gemeenschap. Er werd over gesproken in de media als een coming out. Wat mij raakte in het gesprek is de vreugde. Ze vertelt hoe bevrijdend het voor haar is om in die gemeenschap te leren dat het niet om haar draait. *Wat ik heel prettig vind is die nederigheid die je daar krijgt en de ervaring van: het gaat niet om mij. Dat staat zo haaks op ons leven. Je moet er maar eens op letten. De reclame boodschappen die zeggen: jij, jij, jij. Wat ik daar beleef is dat ik een klein korreltje zand ben en daardoor heb ik die verbinding en die vreugde om daar samen te zijn met die mensen en dat is het bevrijdende.*

Ben je er gelukkiger door geworden, vraagt de interviewer, door de keuze die je nu hebt gemaakt en wekelijks naar de mis gegaan? Ja, in alle eerlijkheid denk ik dat dit het enige echte geluk is, een soort van duurzaam geluk. Een geluk dat voortkomt uit aanvaarding van de dingen die gebeuren, die verbondenheid dat je beseft wat een ongelofelijk cadeau het is, ik denk dat we dat vaak vergeten. Ik denk dat ze daarin slagen in de mis van Sant Egidio om die vreugde aan bot te laten komen. Vreugde om de schepping, vreugde omdat ik met jou kan praten, vreugde omdat je er bent, die verbondenheid, dat geeft een enorm grote rust en diep en vol geluk. Ik kan het mensen ten zeerste aanbevelen.

Als haar gevraagd wordt naar de kern dan zegt ze: *de basis van de gemeenschap is vriendschap, warmte, vreugde. Als je naar de liturgie gaat dan eindigt het zo met een climax, vreugde en gejuich. Niet letterlijk. Maar je voelt: Hallelujah. De Heer is verrezen.*

Ik vond het een prachtig gesprek. De vreugde die bij ons misschien wel al te diep is weggestopt, ze wordt in dit gesprek afgestoft en ik ben blij met haar. *Verheug u in de Heer altijd want de Heer is nabij.* Vreugde als de grondtoon van het leven. Liefde is belangrijk in de Bijbel maar vreugde is dat ook. En het hangt met elkaar samen. Wie bemint en bemind wordt verheugt zich om het samenzijn. De omstandigheden laten ons niet onberoerd, en toch. De meesten van ons kennen het Psalmvers. *Ik zal zijn lof zelfs in de nacht zingen daar ik hem verwacht en het hart, wat mij moog treffen, tot de God mijns levens heffen.*

Amen